

**Шеян М.О.**

*аспірант,*

*Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,*

*методист науково-дослідної лабораторії*

*здоров'язбережувальних технологій,*

*Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти*

## **ВИКОРИСТАННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ**

Актуальною проблемою сучасної освіти є проблема формування та подальшого розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів. Адже з року в рік спостерігається тенденція до погіршення стану здоров'я учнівської молоді. Школярі недостатньо поінформовані з питань формування здорового способу життя. Тому, на нашу думку, під час навчання у школі потрібно значну увагу приділити формуванню міжпредметних зв'язків, які дозволять вирішити низку навчальних проблем, а також сформувати та розвивати здоров'язбережувальну компетентність, культуру здоров'я, критичне мислення, сприятимуть набуттю необхідних ключових компетентностей, зокрема здоров'язбережувальної.

Серед досліджень останніх років, що стосуються проблеми формування здорового способу життя учнів завдяки міжпредметним зв'язкам, відмітимо наукові праці О. Антонової, Т. Єрмакової, Г. Жари, Б. Максимчука, Н. Поліщук та ін.

На нашу думку, міжпредметні зв'язки – це взаємозв'язок між суміжними навчальними дисциплінами, який сприяє формуванню цілісних, системних знань про поняття, явища і факти, що вивчаються з різних сторін.

Як засвідчують результати наших досліджень, найбільшу роль у формуванні та подальшому розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів відіграє навчальний предмет «Основи здоров'я», мета якого полягає у формуванні в учнів відповідальності за здоров'я, добробут, безпеку, навколишнє середовище та стабільність у майбутньому, оволодінні основами здорового способу життя, життєвими навичками, розвитку самозарадності, активної громадянської позиції, підприємливості [5]. Інтегрований предмет «Основи здоров'я» передбачає розвиток не лише здоров'язбережувальної компетентності шляхом набуття учнями навичок збереження, зміцнення та відповідального ставлення до особистого здоров'я та здоров'я оточуючих, але й усіх ключових компетентностей, які мають бути сформовані через освіту згідно з Рекомендаціями Європарламенту та Ради ЄС [5].

У зв'язку із збільшенням об'єму інформації, яку потрібно засвоїти учням у період навчання, важливе значення набувають міжпредметні зв'язки. Валеологізація змісту навчальних предметів в основній школі сприяє гармонійному розвитку особистості, дозволяє впровадити у практику навички здорового способу життя.

Досліджуючи підготовку майбутніх учителів до формування в учнів валеологічних понять на засадах міжпредметних зв'язків шкільних природничих курсів, Г. Жара узагальнює сучасну функцію зазначених зв'язків. Науковець вважає, що «міжпредметні зв'язки виконують методологічну функцію у навчальному пізнанні, оскільки вони відображають узагальнену форму відношень між складовими компонентами навчальних предметів. Підсумком цього є формування нового способу мислення, вміння бачити загальне у конкретному і конкретно аналізувати з позиції загального. Цим значною мірою долається еkleктичність та вузькоемпірична спрямованість набутих знань» [3, с. 31]. Погоджуємося з думкою Г. Жари про те, що шкільний предмет «Основи здоров'я» поєднує знання з різних навчальних предметів, адже відображає у своєму змісті різнобічно-цілісний підхід до формування мотивації здорового способу життя. «Водночас, – наголошує автор, – цей курс вимагає здійснення міжпредметного навчання, оскільки його практичне призначення не дозволяє перевантажувати програму теоретичними питаннями з біології, екології, хімії тощо» [3, с. 34].

Нам імпонує думка О. Антонової та Н. Поліщук, що валеологізація змісту багатьох навчальних предметів має істотний потенціал для формування здоров'язбережувальної компетентності [1, с. 60]. Коли ми говоримо про валеологізацію змісту предметів, то перш за все маємо на увазі уроки біології та фізичного виховання, так як саме ці предмети є дотичними до предмета «Основи здоров'я».

На уроках біології під час вивчення функцій систем органів людини доречним буде наголосити підліткам про шкідливість впливу алкоголю та наркотичних речовин на організм людини. Вивчаючи функції травної системи людини, варто зосередити увагу учнів на якісному розподілу їжі на окремі прийоми, на раціональному харчуванні, яке сприяє збереженню здоров'я, високій фізичній і розумовій працездатності. Під час вивчення тем «Органи імунної системи. Специфічний і неспецифічний імунітет», «Кров і кровообіг» доцільно буде надати підліткам інформацію щодо шляхів зараження людини ВІЛ-інфекцією, пояснюючи механізм імунітету; способи профілактики ВІЛ/СНІДу.

Валеологічний компонент на уроках фізичного виховання передбачає формування здорового способу життя, зокрема фізичної складової здоров'я. «Фізична культура є яскравим прикладом не тільки теоретичних знань з формування здорового способу життя. На відміну від таких шкільних предметів як валеологія та безпека життєдіяльності, що містять знання про формування, збереження та зміцнення здоров'я, фізична культура дає можливість «займатись» формуванням здоров'я на практиці», – зазначає Т. Єрмакова [2, с. 28]. Метою кожного уроку з фізичного виховання є цілісне розв'язання проблеми збереження, зміцнення та покращення фізичного здоров'я підлітків, яке залежить від того, наскільки добре виконують свою роботу опорно-рухова, кровоносна, травна, нервова та інші системи організму.

Уроки хімії надають вчителю можливості для розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів. Так, при вивченні хімічних

властивостей води та мінеральних солей важливо надати підліткам інформацію, що ці речовини є важливими учасниками процесу обміну речовин у клітині. Вони входять до складу клітини, без них порушується обмін речовин. Так як у нашому організмі відсутній великий запас солей, необхідно забезпечити їх регулярне надходження. У цьому нам допомагають і харчові продукти, що містять великий набір мінеральних речовин. Учні отримують інформацію про значення води і вплив харчування на розвиток і загальний стан організму підлітків, роль поживних речовин у раціоні, харчові добавки, принципи здорового харчування, профілактику йододefіциту.

Формуючи культуру здоров'я учнів при вивченні теми «Луги та кислоти», учитель хімії повинен звернути увагу учнів, що зазначені речовини застосовуються у засобах побутової хімії: оцет, спирт, засіб для миття посуду, пральний порошок, засоби для миття ванн, освіжувачі повітря, косметичні засоби, бензин, лаки, фарби; для зарядки акумуляторів (сульфатна кислота) чи при паянні дротів (хлоридна кислота) тощо. Такі засоби побутової хімії будуть безпечними, якщо їх застосовувати згідно з інструкціями й рекомендаціями щодо їх використання і категорично забороняється випробувати хімічні речовини на смак.

Валеологічна спрямованість уроків української та світової літератури, уроків музики допомагає учням краще пізнати духовну складову здоров'я. Аналізуючи зміст окремих літературних та музичних творів, варто звернути увагу учнів на те, що людина відчуває красу навколишнього світу, живе з почуттям любові, співчуття та відповідальності; на її прагнення до внутрішньої і зовнішньої гармонії, на особливості систем виховання тощо.

У контексті дослідження міжпредметних зв'язків з питань формування навичок здорового способу життя, важливою є думка Б. Максимчука, що «на уроках з геометрії та алгебри доцільно піднімати питання гармонії, «золотого перетину» й можливості розвитку цих факторів у собі; на фізиці актуальним буде провести інтегрований урок з анатомією чи валеологією, демонструючи учням конструктивний та деструктивний вплив фізичних факторів на організм (рухливість – малорухливість, обмін речовин, земне тяжіння, електростатика). Подібні приклади можна наводити до кожної шкільної дисципліни, що загалом є завданням фахівця кожного окремого профілю» [4, с. 269].

На нашу думку, важливу роль у розвитку здоров'язбережувальної компетентності школярів відіграє позакласна робота. Як правило, її проводять класні керівники – у формі виховних годин, педагоги-організатори – у формі виховних заходів та вчителі-предметники у формі факультативних занять. Позакласна робота валеологічного спрямування передбачає участь підлітків у різних заходах, які так чи інакше впливають на формування навичок здорового способу життя, зокрема на їх соціальну, психічну та духовну складову здоров'я. Між школярами та педагогами формуються доброзичливі стосунки, учні вчаться позитивно оцінювати себе та інших, визначає для себе свої життєві цінності. Виховні заходи із застосуванням рухливих ігор сприяють фізичному розвитку учнів.

**Список використаних джерел:**

1. Антонова О. Є., Поліщук Н. М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'я-збережувальної компетентності учнів : монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 248 с.
2. Єрмакова Т. С. Основні напрями формування здорового способу життя школярів у навчально-виховному процесі / Т. С. Єрмакова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 11. – С. 27–31.
3. Жара Г. І. Підготовка майбутніх учителів до формування в учнів валеологічних понять на засадах міжпредметних зв'язків шкільних природничих курсів: дис.. канд. пед. наук: 13.00.04 / Г. І. Жара ; Черніг. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2009. – 283 с.
4. Максимчук Б. А. Теоретичні і методичні основи формування валеологічної компетентності майбутніх учителів у процесі фізичного виховання : дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Максимчук Борис Анатолійович. – Вінниця, 2017. – 555 с.
5. Основи здоров'я. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів: Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. URL: <http://osvita.ua/school/program/program-5-9/56137/> (дата звернення: 29.01.2019).

**Янчин В.В.**

*студентка,*

*Національний педагогічний університет*

*імені М.П. Драгоманова*

**МЕТОДИ НАВЧАННЯ КОМПОЗИЦІЇ ПЕЙЗАЖУ СТУДЕНТІВ  
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Кожен студент стикається з проблемою вирішення композиції у пейзажі, вибором методів правильної композиційної побудови пейзажу. Сучасне суспільство потребує творчо мислячих фахівців, здатних не тільки успішно виконувати професійні завдання, вільно втілювати творчі ідеї, а й бути конкурентоспроможними. У процесі навчання образотворчого мистецтва студенти мають справу з предметами і явищами, які треба наочно представити й відобразити у цілісній художньо-образній формі, визначивши для цього необхідні художні, композиційно-виразні засоби.

Пейзаж (від фр. Paysage – країна, місцевість) – жанр образотворчого мистецтва, в якому основним предметом зображення є природа. Як самостійний жанр пейзаж з'явився вже у VI столітті у китайському мистецтві. В Європі пейзаж як окремий жанр з'явився набагато пізніше, ніж в Китаї і Японії. У період Середньовіччя, коли право на існування мали лише релігійні композиції, пейзаж трактувався живописцями як зображення місця існування персонажів.

Поступово пейзаж вийшов за рамки інших художніх жанрів. Цьому сприяв розвиток станкового живопису. У створенні пейзажного жанру велику роль зіграли майстри венеціанської школи на початку XVI ст. Розквіт пейзажного